

До Незалежної медійної Ради
вул. М. Заньковецької, 3/1, оф. 12, м. Київ, 01001
mediacouncil.ukraine@gmail.com.

Журналісти ГО «Слідство.Інфо»
Дмитро Гнап
gnap.ua@gmail.com

Анна Бабінець
anna.babinec@gmail.com

ЗАЯВА

про порушення законодавство у сфері медіа та порушення стандартів журналістської етики

Відповідно до місії організації, Незалежна медійна рада розглядає питання про дотримання у діяльності журналістів норм чинного законодавства, міжнародних стандартів висвітлення інформації та порушень норм журналістської етики.

Звертаємось до Незалежної медійної ради зі скаргою на порушення чинного законодавства України та порушення норм журналістської етики у матеріалі «Скандал з офшорами Порошенка. Детальний аналіз брехні і маніпуляцій Слідства.інфо» за авторством Романа Кульчинського та Павла Солодька. Стаття була опублікована на веб-сайті <http://texty.org.ua> 7 квітня 2016 року, за посиланням:

[http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/66697/Skandal z ofshoramy Poroshenka Detalnyi anali z brehni](http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/66697/Skandal_z_ofshoramy_Poroshenka_Detalnyj_anali_z_brehni)

В даній статті авторами допущено порушення норм чинного законодавства України «Про інформацію», а саме ст. 2 Закону України «Про інформацію» в частині недотримання принципу достовірності і повноти інформації. Інформація, що аналізується в статті, та щодо якої «Слідство.Інфо» прямо звинувачується у брехні, **не була оприлюднена в матеріалі «Слідство.інфо».**

Також в даній публікації допущено порушення Етичного кодексу українського журналіста (джерело: <http://nmpu.org.ua/kodeks/>), а саме:

- п. 6, який передбачає: «Повага до права громадськості на повну та об'єктивну інформацію про факти та події є найпершим обов'язком журналіста»;
- п. 8, який передбачає: «Редакційна обробка матеріалів, включаючи знімки, текстівки, заголовки, відповідність відеоряду та текстового супроводу, тощо не повинні фальсифікувати зміст»;
- п. 9, який передбачає: «Факти, судження та припущення мають бути чітко відокремлені одне від одного»;
- п. 10, який передбачає: «Точки зору опонентів, в тому числі тих, хто став об'єктом журналістської критики, мають бути представлені збалансовано. Так само мають бути подані оцінки незалежних експертів».

Вказаний Кодекс також представлено за посиланням: <https://docs.google.com/forms/d/1uQuLMPaW6QgVtQrA6gOUruIP5hynFwLkGZeG1ww3nXc/viewform>. Посилання на вказану редакцію Кодексу надається з огляду на більш повний текст, який передбачає у п. 6: «Журналісти та редактори повинні здійснювати кроки для перевірки автентичності усіх повідомлень, відео- та аудіо матеріалів, отриманих від представників загалу,

фрілансерів, прес-служб та інших джерел. У матеріалі журналістів Р. Кульчинського та П. Солодька було також порушено вказану норму Кодексу.

Факти

Як свідчить назва матеріалу, а також з огляду на розміщення його в рубриці «Аналітичний центр», дана стаття покликана викрити «брехню» та «маніпуляції» журналістів ГО «Слідство.інфо» у сюжеті «Подвійне життя президента», оприлюдненому 3 квітня на Першому Національному каналі телебачення (НТКУ), а також розміщеного в мережі Інтернет на веб-сайті <http://www.hromadske.tv/> в аудіовізуальному та текстовому вигляді, режим доступу: <http://www.hromadske.tv/politics/podviine-zhittya-prezidenta/>.

Однак, для аналізу автори використовують не той матеріал, який був підготовлений «Слідство.інфо», хоча і посилаються на нього, а змішують два матеріали - сюжет «Подвійне життя президента» та «Сенсаційне розслідування про ROSHEN і офшори Порошенка. Повна версія», розміщена на веб-сайті <https://tsn.ua> за посиланням (режим доступу: <https://tsn.ua/politika/sensacyine-rozsliduvannya-pro-roshen-i-ofshori-poroshenka-povniy-tekst-623817.html>).

На сайті ТСН вказано дослівно наступне: «Даний матеріал підготовлено Центром з розслідування корупції та організованої злочинності (ОCCRP) в рамках масштабного розслідування Панамські документи опублікував матеріал "Офшорний податковий маневр президента України", присвячений махінаціям чинного президента України Петра Порошенка щодо компанії Roshen, яка йому належить.» Через гіперпосилання подано оригінальна стаття Анни Бабінець та Влада Лаврова, підготовлена для ОCCRP, однак у тексті статті вони не цитуються.

Відповідно є два різні матеріали:

1) телесюжет «Слідство.інфо» <http://www.hromadske.tv/politics/podviine-zhittya-prezidenta/> ;

2) стаття ОCCRP «Офшорный налоговый маневр Президента Украины» <https://www.occrp.org/ru/panamapapers/ukraine-poroshenko-offshore/>

При цьому не звертаються до першоджерела, де було опубліковано матеріал ОCCRP. Тобто фактично використовують переклад з російської на українську мову, допускаючи неточності у перекладі, і потім аналізують саме допущені в перекладі неточності, які не відповідають оригінальним текстам.

Інформація в цих матеріалах не є тотожною. Кожен з журналістів та кожна з редакцій має докази фактичних даних, але тільки тих, які були подані в кожному матеріалі, а не придуманих авторами.

Нижче подано детальний виклад тексту з кожного джерела та текст, який «аналізується» авторами.

1. Висновок про «суть» розслідування.

Тексти: «Суть “розслідування” офшорів Порошенка, яке вийшло на Громадському ТБ, така: поки українці гинуть на фронті, президент ховає свій бізнес в офшорах і не платить податки.

У сюжеті «Слідства» ніде такого не сказано. Думку сюжету підсумовано в останньому абзаці: «Ми досі не розуміємо, чому активна фаза перебудови Порошенком своєї кондитерської корпорації збіглася з трагічними подіями новітньої української історії. Ми також не знаємо, чи заважав цей процес голові держави виконувати свої функції. Та в цих подіях чітко простежуються дві паралельні лінії – українців, які ціною власного життя боронили Україну, і її Президента, який в цей же час будував хитромудрі фінансові конструкції, щоб не сплачувати цій державі податків.»

Висновок ТЕКСТІВ, так само, як і висновок СЛІДСТВА є оціночними судження з одних і тих самих фактів. Однак, Слідство запитує громаду та нічого не стверджує, а Тексти подають своє бачення саме як доконаний факт, що тільки такий висновок і можна зробити.

2. Хронометраж теми Іловайська.

ТЕКСТИ: Тема Іловайська займає 35% даного матеріалу, заявленого як розслідування офшорної діяльності Порошенка (4040 друкованих знаків з 11700).

Однак, такий підхід оцінки тексту є неправдивим та маніпуляційним. Телевізійний матеріал оцінюється хронометражем, а не текстом. Глядач його дивиться, а не читає. Врізки про Іловайськ і Чернігів займають близько чотирьох хвилин, що становить 1/5 хронометражу матеріалу, а не 35%.

3. Документи розслідування «Слідства» про відкриття офшору.

ТЕКСТИ: Експерт "Слідства" називає три можливі причини привабливості офшорів для українського бізнесу: 1) якісне законодавство, 2) гарантія анонімності реального власника, 3) мінімум податків. Для сенсаційного фіналу автори розслідування виберуть тільки одну можливу причину - ухилення від сплати податків.

Такий висновок не заснований на тексті Слідства. В сюжеті жодного разу не вжито термін «ухилення від сплати податків». Також надається цитата юриста: «ДАНИЛО БІЛАК, керуючий партнер київського офісу CMS Cameron McKenna LLC: - Офшори, в принципі, вважаються ці компанії, ці юрисдикції - Британські Віргінські острова, Панама, Мальта - де дуже гнучкі і прості закони про управління майном, реєстрації компаній і зберігається максимальна таємничість, і мінімальна податковість.»

Тобто інформація, про яку вказують Тексти була подана в розслідуванні.

4. Щодо кількості загиблих.

«Тексти» аналізують наступне висловлювання: «*SLIDSTVO: У серпні 2014-го найгарячішою точкою на Донбасі був Іловайськ. 20-21 числа добровольці батальйону "Донбас" досягли максимального успіху в Іловайській операції, просунувшись до дитячого садочку. Наступного дня ворог відтіснив їх на попередні позиції. ... Новини з офшорної Тортони тими днями приходили значно приємніші.*»

В тексті «Слідство.інфо»: «У серпні 2014-го найгарячішою точкою на Донбасі був Іловайськ. Це – місто на схід від Донецька, крупний залізничний вузол. Саме через нього сепаратисти отримували підкріплення і зброю з Росії. Втрата Іловайська розсікла б контрольовану ними територію навпіл і відрізала б від ліній постачання Донецьк та значну частину Донецької області. Командування вирішило розпочати так звану Іловайську операцію. АНАТОЛІЙ «ГАЛ» ВІНОГРОДСЬКИЙ, командир батальйону «Донбас»:

- Иловайск нужно было брать. По большому счету, Иловайск можно было брать.

Боець з позивним Гал пам'ятає штурм Іловайська практично погодинно. 18 серпня його добровольчий батальйон «Донбас» зачистив свою частину міста і розташувався у приміщенні школи. «Донбасівці» допомогли розташуватися й іншим українським з'єднанням. АНАТОЛІЙ «ГАЛ» ВІНОГРОДСЬКИЙ, командир батальйону «Донбас»:

- Значит, в школе располагался батальон "Донбасс". Не помню – то ли 20-го числа, то ли 21-го... Мы собрали силы, расчистили территорию до железной дороги и разместили все эти прибывшие батальоны в детском садике. Они там пробыли один день и были выбиты сепаратистами оттуда, и вернулись в школу. После этого бой длился около 6 часов, силами, к сожалению, только батальона "Донбасс".

«Слідство» не згадує про кількість загиблих у даному фрагменті взагалі.

В тексті ОССРП: «21 августа в результате интенсивного обстрела из российского оружия погибли или получили ранения 27 украинских солдат, а события тех дней скоро назовут «Иловайским котлом».

У англomовній версії статті, яка була оригінальною (<https://www.occrp.org/en/panamapapers/ukraine-poroshenko-offshore/>), використана фраза 27 Ukrainian soldiers fell, що означає «27 українських солдати постраждали – загиблі та поранені».

Висновок «Текстів»: «Про який інтенсивний обстріл 21 серпня йдеться, не вказано. Їх було багато по всьому фронту. Загалом цього дня загинули 17 українських військовослужбовців, а не 27, як вказує "Слідство". Переважна більшість втрат - під Старогнатівкою та Луганськом. В Іловайську й околицях цього дня - шість "двохсотих". Можливо, у "Слідства" інші джерела, хай зазначать.»

Цей висновок зроблено саме з того «збірного» тексту, який створили «Тексти», але не з фрагментів двох статей.

Якщо звернутись до джерел, які було використано ОССРП, то, наприклад, «Українська правда» вказує в повідомленні від 22 серпня: «За добу в зоні АТО загинули 4 військових, 23 – поранено. За добу в зоні проведення антитерористичної операції загинули 4 військових 23 дістали поранення. Про це на брифінгу в п'ятницю повідомив представник Інформаційно-аналітичного центру РНБО Андрій Лисенко» <http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/22/7035536/>

Тексти: Кільце довкола Іловайська замкнулося 24-25 серпня. Перші звернення до влади оточених українських бійців зроблені 26-27 серпня. Абсолютна більшість смертей у котлі сталася 29-31 серпня, під час спроби виходу по наданими росіянами “зеленим коридорам” Маніпуляції Плутанина з цифрами і датами свідчить, що автори розслідування не цікавилися хронологією битви за Іловайськ. Цифри втрат їм потрібні тільки для “контексту” для контрасту.

Ніякої «плутанини» з датами та фактами у сюжеті Слідства немає. Цифри втрат подаються тільки одного разу і вони офіційні: «Лише за півроку з'явиться офіційна статистика Іловайської трагедії – 459 загиблих, 478 поранених та 180 полонених»

Стаття у Вікіпедії «Іловайськитий «котел»»: « У квітні 2015 року головний військовий прокурор, заступник генпрокурора України Анатолій Матіос повідомив, що «слідством підтверджено, шляхом отримання документальних матеріалів, загибель під Іловайськом 459 чоловік, поранення 478 і також нанесення матеріальної шкоди, шляхом втрати бойової техніки, на суму понад 70 мільйонів гривень»^[57] https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB

5. Заяви про те, що Порошенко продає свій бізнес.

ТЕКСТИ: Того ж 21 серпня Порошенко заявив, що починає продавати свій бізнес. Посередником у цьому процесі названо компанію ROTSCHILD & CIE. Але автори розслідування не згадують про цю заяву. Бо інтрига зникне.

За гіперпосиланням знаходимо статтю: «Порошенко починає продаж свого бізнесу. Президент Петро Порошенко обрав інвестиційну компанію Rothschild для продажу своїх активів, який почнеться вже наступного тижня. Про це повідомив виконавчий директор та співголова Rothschild & Cie Джованні Сальветті, передає Радіо "Свобода". Безпосередній процес продажу активів президента, за його словами, розпочнеться вже наступного тижня. Ми отримали у четвер дуже гарні новини і радіємо з того, що нас відібрали на цю дуже важливу роль... І ефективна робота над безпосереднім процесом продажу розпочнеться вже наступного тижня», – повідомив Сальветті. За його словами, українським партнером Rothschild у цьому процесі стане "Інвестиційний капітал Україна". Як відомо, "Інвестиційний капітал Україна" ще до 20

червня перебувала у співвласності та під керівництвом Валерії Гонтаревої – нинішньої голови Нацбанку. На цю посаду Гонтареву рекомендував саме Порошенко.»
<http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/21/7035482/>

Все ж таки Порошенко за заявляв про початок продажу, про це повідомив виконавчий директор та співголова Rothschild & Cie Джованні Сальветті.

6. Підміна висновків Слідства власними інтерпретаціями.

ТЕКСТИ: Автори натякають, що Петро Порошенко сам вів листування з офшорними юристами. Сам сканував платіжку за електрику. Сам відповідав на безкінечні питання віргінських реєстраторів. Думав тільки про офшор. І так поспішав “підтвердити свою благонадійність”, що не встиг відреагувати на прохання оточеного в Іловайську угруповання про допомогу. Поставив державну проблему на друге місце в порівнянні з проблемою бізнесовою. А більше нічим не займався.

Однак, в сюжеті Слідства немає натяків, що Президент самостійно та особисто займався питанням офшору. Навпаки, у сюжеті підкреслюється, що реєстрацією займалися юристи, йшло листування не особисто з президентом.

7. Щодо завдань Президента

Тексти: «Логічно припустити, що в Порошенка того часу було значно більше проблем, ніж дві. Наприклад, не тільки бізнесова і державна, але ще й сімейна. Скажімо, евакуювати родину чи ні? Чи святкувати (26-го числа) власне 49-річчя? Тощо. Перелік реальних президентських проблем у перші дні вересня 2014-го можна укласти, просто переглянувши архів новин.

Відкриваємо Українську правду. Ось 10 перших-ліпших завдань Порошенка за 1-3 вересня:

- 1) Запроваджувати воєнний стан чи ні?
- 2) Які тези розмови з Обамою під час зустрічі на саміті НАТО 4 вересня?
- 3) Чи підписувати закон, який дозволяє контрактну службу в ЗСУ людям без повної середньої освіти?
- 4) Як у телефонній розмові з Путіним домовитися про припинення вогню (і при цьому жодного разу не вилятися)?
- 5) Як у телефонній розмові з Меркель переконати її, що проти України ведеться повноцінна війна? Нагадати про лікування Німеччиною важкопоранених бійців АТО.
- 6) Що обіцяти Володимирі Кличку в обмін на приєднання “УДАРу” до списку Блоку Порошенка на жовтневих парламентських виборах?
- 7) Чи змінювати виборче законодавство і що з цього приводу думають голови фракцій ВР?
- 8) Як розірвати стосунки з Митним союзом (ліквідація робочих груп)?
- 9) Чи давати політичне “добро” на відключення окупованого Криму від української електромережі?
- 10) Яким є мінімум-максимум вимог української сторони на переговорах у Мінську напередодні першого припинення вогню?

У новинній стрічці є й кілька повідомлень про реакцію Порошенка на події в Іловайську.

Однак, у своєму переліку Тексти не наводять посилання на події в Іловайську. Принаймні, сумно, що Іловайським подіям не знайшлося місця в десятці топ-новин. Провал операції і відсутність будь-яких заходів щодо ймовірних винуватців трагедії, в тому числі головнокомандувача – саме це повинно бути пріоритетом для Порошенка.

8. Щодо зміни статусу фірми

SLIDSTVO: 20 лютого 2015 року Петро Порошенко виступав перед родинами “Небесної сотні” та запаливав “промені гідності” ... Того ж таки 20 лютого реєстратор вирішив змінити статус компанії Порошенка на Віргінських островах...

ТЕКСТИ: Як саме змінився статус, автори розслідування не уточнюють, зате не забувають проводити паралелі “подвійного життя”.

Неправда. В сюжеті чітко сказано, що змінилося. Ось цитата: Того ж таки 20 лютого на Тортолі працівники Mossack Fonseca вирішили змінити статус компанії Порошенка Prime Asset Partners Limited «з огляду на високий статус директора компанії». Відтепер увага до неї буде пильнішою. «На додачу до звичайних речей ми маємо перевіряти, яка ситуація у країні, чи немає корупційних скандалів», - пояснює в листі юристка Mossack Fonseca ДжозЕт Рокуберт

9. Щодо «гнапівського стилю»

Тексти: Так що можна припасувати й альтернативні паралельні лінії. Зацініть універсальність гнапівського стилю, ним можуть скористатися і пропагандисти влади:

[“21 серпня під Луганськом Збройні Сили України здобули переконливі докази участі російських військових у конфлікті на Донбасі. Цього ж дня президент Петро Порошенко, виконуючи передвиборчу обіцянку працювати винятково в інтересах українських громадян, оголосив про початок продажу своїх активів”.]

У процесі такого творчого припасування паралельних ліній логіка викладу починає кульгати. З’являється відчуття пересмикування, маніпуляцій з фактами, притягнених за вуха висновків та інших ознак партійної журналістики.

Автор сюжету - Анна Бабінець, а не Дмитро Гнап. Якщо у автора «з»являється відчуття, це не маже вважатися аналітичним дослідженням, а лише висловленням оціночних суджень та думок, заснований на відчуттях.

10. Щодо правомірності застосування перебільшень.

ТЕКСТИ: Так, Порошенко перебільшує, коли заявляє, що вже передав свій бізнес в управління. “Слідство” перебільшує, коли стверджує, що траст лише намір, адже підготовка ведеться, документи відправлені Ротшильдам.

Перебільшення і брехня не є синонімами. Нагадаємо, що журналісти мають право на перебільшення, однак, повинні пояснити це наявністю суспільного інтересу. Однак, при цьому мають спиратися на факти. Факти для даного сюжету показані. Висновки відповідають фактам. Все інше – такі само оціночні судження, які аж занадто щедро, як на «аналіз», використано авторами.

11. Щодо звинувачень.

SLIDSTVO: Порошенко створив компанію на БВО для того, щоб таки продати “Рошен”.

ТЕКСТИ: Він про це відкрито сказав 21 жовтня 2014 року - в той же день, коли була створена компанія на БВО.

Але тоді Порошенко не повідомив, що для продажу свого бізнесу потрібно створити офшорну фірму. Вочевидь боявся, що слово “офшор” викличе бурю. Так і сталося.

В своєму аналізі автори вже неодноразово вдаються до припущень, і всі – на користь президента. Зокрема, підкреслене речення. Все ж таки – створив і не повідомив, як визнають і автори.

12. Щодо «необхідності» відкривати офшор.

ДМИТРО НАЗАРЕЦЬ: Українське законодавство не передбачає трастів - “я тобі довіряю керувати власністю”. Концепція довірчої власності, взагалі, не дуже зрозуміла пострадянським юристам, які не вивчали систему англійського права.

Про довірчу власність згадується хіба що в кількох статтях Цивільного кодексу. Скажімо, стаття 1045 ЦКУ повідомляє нам, що “особливості управління цінними паперами встановлюються законом”. А закону такого немає.

ОСЬ ДЕ СПРАВЖНІЙ КОНФЛІКТ: ЩОБ ВИКОНАТИ ПЕРЕДВИБОРЧУ ОБІЦЯНКУ, УКРАЇНСЬКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ЗМУШЕНИЙ ВИКОРИСТОВУВАТИ ОФШОР

Загалом, до операцій з акціями застосовується законодавство країни, де вони випущені. Важко уявити, яким чином акції, емітовані в Україні, можуть бути передані у довірче управління швейцарському трасту.

Для того, щоб законно передати в траст корпоративні права на бізнес, ці права мають бути оформлені відповідно до законодавства держави, яка дозволяє таку передачу.

Я міг би запропонувати, наприклад, такий механізм: корпоративними правами на бізнес Президента володіє іноземна компанія, яку саму можна за місцевим законом передати у довірче управління.

ТЕКСТИ: Ось де справжній, не притягнутий за вуха конфлікт. Голова держави не може (не хоче) повернути довіру до судів і не здатен покращити законодавство (вплинувши на більшість у ВР, приміром).

І щоб виконати дану перед виборами обіцянку “по-європейському” розділити бізнес і владу, український президент змушений використовувати офшор.

Слідство запитало думку про офшор не у пострадянського юриста. Однак, ця цитата не наводиться авторами: «Ми попросили міжнародного юриста прокоментувати нюанси отриманої інформації. - *Чи можна український актив передати в іноземний траст?*»

ДАНИЛО БІЛАК, керуючий партнер київського офісу CMS Cameron McKenna LLC:

- *Знову ж таки, залежить від обставини. В принципі я не бачу проблеми...*

- *У момент передачі активів в управління трасту чи відбувається якась сплата податків?*

- *Ну, сенсу тоді не було створювати траст. (сміється)*

- *Основна ідея створення трасту - це не платити податки?*

- *В принципі це якраз і дозволяється, бо гроші не оподатковуються»*

13. Щодо правильності заповнення декларації про доходи

Тексти: В усіх трьох згаданих у розслідуванні компаній акції випущені (issued), але неоплачені. Треба, щоб хтось прийшов і їх викупив, тоді з'явиться номінальна вартість. І тоді це треба відобразити в декларації.

Однак, юристи Порошенка підтвердили, що він володіє акціями. Відповідно, він скористався правом їх викупити. Окрім того, юристи, так само як і Президент не заперечують, що офшор відкрито, що означає, що у компанії є банківський рахунок, інакше – не на юридична особа. Видається сумнівним факт експертів, які стверджують, що у офшору немає рахунку.

Підсумовуючи порушення етичних стандартів журналістики, автори статті «Скандал з офшорами Порошенка. Детальний аналіз брехні і маніпуляцій Слідства.інфо» за авторством Романа Кульчинського та Павла Солодька, їх можна звести до наступного:

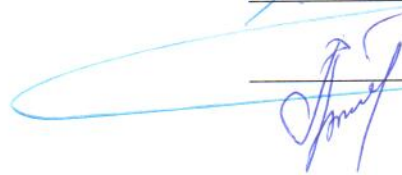
- 1) Аналізується не опублікований, а «збірний» текст, часто висновки журналістів;

- 2) Недбале ставлення до джерел опублікованих текстів;
- 3) Надмірне використання оціночних суджень та думок, які базуються не на фактах, а на домислах;
- 4) Відсутність можливості для критикованих осіб надати свої коментарі або пояснення;
- 5) Заголовки та підзаголовки не відображають суті матеріалу і є перекрученими;
- 6) Змішуються факти та оціночні судження, причому оціночні судження видаються за єдино можливі висновки та факти.

Просимо розглянути дану заяву та прийняти рішення щодо дотримання норм чинного законодавства та етичних стандартів журналістами Романом Кульчинським та Павлом Солодьком. Розгляд даної заяви буде логічним і доцільним разом з розглядом заяви керівника НТКУ Зураба Аласанії стосовно сюжету «Подвійне життя Президента», оскільки стаття «Скандал з офшорами Порошенка. Детальний аналіз брехні і маніпуляцій Слідства.інфо» є критикою (або викриттям) саме щодо даного матеріалу.

8 квітня 2016 року

Дмитро Гнап

Анна Бабінець